

УДК 378.4(438):316.77-047.44
DOI: 10.30970/sls.2024.0.4855

**METODA MIKROANALIZY KOMUNIKACJI
W BADANIU ROZMÓW MIĘDZY RODZICAMI UCZNIÓW
DOŚWIADCZAJĄCYCH MIGRACJI A NAUCZYCIELAMI**

Irena CHAWRILSKA

Uniwersytet Gdański
ul. Wita Stwosza, 55, Gdańsk, 80-308 (Polska)
Instytut Filologii Polskiej
ORCID: 0000-0001-7699-6551
e-mail: irena.chawrilska@ug.edu.pl

Elżbieta CZAPKA

Uniwersytet Gdański
ul. Jana Bażyńskiego, 4, Gdańsk, 80-309 (Polska)
Instytut Socjologii
ORCID: 0000-0001-8548-0346
e-mail: elzbieta.czapka@ug.edu.pl

Weronika KAMIŃSKA-SKRZYŃSKA

Gdański Uniwersytet Medyczny
ul. Marii Skłodowskiej-Curie, 3a, Gdańsk, 80-210 (Polska)
Zakład Socjologii Medycyny i Komunikacji Medycznej
ORCID: 0000-0002-5148-2324
e-mail: weronika.kaminska-skrzynska@gumed.edu.pl

Sytuacja polskiej szkoły zmieniła się po wybuchu pełnoskalowej wojny w Ukrainie w 2022 roku. Nauczający nie byli przygotowani zarówno do pracy w grupach wielokulturowych, jak i do uczestniczenia w sytuacjach komunikacyjnych z przybyłymi z Ukrainy uczniami oraz ich rodzicami. Państwo polskie i polski system edukacyjny musiały szybko zareagować na zaistniałą sytuację, zapewniając uczniom, nauczycielom i rodzicom dodatkowe wsparcie. W niniejszym artykule zaproponowano zastosowanie metody mikroanalizy komunikacji w badaniu rozmów między rodzicami migrantów a nauczycielami w Polsce. Koncepcja mikroanalizy komunikacji zostaje wpisana w szerszy kontekst myślenia o badaniach nad językiem jako analizie autentycznych konwersacji. Proponowany artykuł stanowi próbę przedstawienia metody mikroanalizy komunikacji. W dotychczasowych badaniach nie podejmowano analizy działań językowych między nauczycielami a rodzicami migrantami przy użyciu mikroanalizy komunikacji w Polsce.

Słowa kluczowe: mikroanaliza komunikacji, rodzic migrant, uczniowie z doświadczeniem migracyjnym, edukacja językowa, komunikacja międzykulturowa.

Przed 2022 rokiem polska szkoła nie należała do szkół charakteryzujących się wysokim stopniem różnorodności kulturowej. Wybuch wojny w Ukrainie 24.02.2022 roku diametralnie zmienił tę sytuację. Nauczający nie byli przygotowani do pracy z uczniami doświadczającymi migracji. Komunikacja między nauczycielami a uczniami znajdującymi się w sytuacji migracji wojennej i ich rodzicami stała się jednym z najważniejszych wyzwań.

Na świecie przeprowadzono wiele badań dotyczących komunikacji między nauczycielami a rodzicami migrantami. Konwersacje w przyjaznej atmosferze są kluczowe w rozwoju dobrych relacji między szkołą a rodziną doświadczającą migracji. Rodziców migrantów opisuje się jako opiekunów, którzy przeprowadzili się do Polski jako dorośli z doświadczeniem migracyjnym i uczyli się w innym systemie szkolnym (Antony-Newman, 2018).

Jak pokazują badania, rodzice migranci mają różne historie życia i oczekiwania edukacyjne (Pananaki, 2021; Vincent, 2017). Badania dotyczące sposobu komunikacji przedstawicieli szkół z rodzicami migrantami mogą przyczynić się do zapewnienia adekwatnego zaangażowania rodziców w proces edukacyjny. Współpraca między nauczycielami a rodzicami uczniów migracyjnych ma fundamentalne znaczenie w tworzeniu koherentnego i kompleksowego podejścia do edukacji uczniów, co jest również ważne dla rodziny i szkoły (Cummins, 2001). Dobrze prowadzone rozmowy i negocjacje między nauczycielami i rodzicami promują wzajemne zrozumienie i zwiększają świadomość rodziców na temat szkoły i społeczności lokalnej. Może to wzmocnić zaufanie rodziców do społeczeństwa, zwiększyć ich poziom integracji w społecznościach lokalnych i zmniejszyć ryzyko przyszłych konfliktów międzypokoleniowych (Portes i Rumbaut, 2001).

W niniejszym artykule proponujemy zastosowanie metody mikroanalizy komunikacji w analizie rozmów między rodzicami migrantów a nauczycielami w Polsce. Koncepcja mikroanalizy komunikacji zostaje wpisana w szerszy kontekst myślenia o badaniach nad językiem jako analizie autentycznych konwersacji. Zgodnie z naszą wiedzą, żadne wcześniejsze badania nie skupiały się na procesie komunikacji między nauczycielami a rodzicami migrantami przy użyciu mikroanalizy komunikacji w Polsce.

Przeciwko postulatowi lingwistyki?

Liczne badania nad językiem w różnych dyscyplinach i pomiędzy nimi pokazują, jak działa język, w jaki sposób nabywają go rodzimi użytkownicy języka, w jaki sposób jest przetwarzany w umyśle. Stosunkowo niewiele dociekań dotyczy tego, jak wygląda język w codziennych rozmowach. Słowniki, kompendia gramatyczne i językoznawcze teorie niewiele mówią na temat niedoskonałości języka mówionego. A język, wywodząc się ze spontanicznego dialogu, wymaga badań nad konwersacjami (Schegloff, 2007; Sidnell, 2010; Sidnell i Stivers, 2012; Clift, 2016). Podążając za myślą G. Deleuze'a i F. Guattariego, wedle których nasza rzeczywistość rozumiana jako całość jest procesem połączeń i interakcji tworzących asamblaże, które pozostają w nieustannym procesie tworzenia. Prawa rządzące każdym asamblażem stanowią efekt oddziaływania jego połączeń (Deleuze i Guattari, 1987, s. 73). Natura nie istnieje sama w sobie, a człowiek nie decyduje o jej istnieniu. Przeciwnie, nasze ciała, języki, pragnienia, siły społeczne i historyczne wchodzą w interakcje i nieustannie ewoluują w sposób, który uniemożliwia powrót do początku któregośkolwiek ze zjawisk. Podobnie język jako część rzeczywistości, z którą się stykamy, nie może być traktowany jako przedmiot badań oddzielony od innych zjawisk. Idąc tym tropem, Deleuze i Guattari nazywają swoją teorię języka pragmatyką, którą w dalszej kolejności utożsamiają z polityką obejmującą całość zjawisk społecznych w ich rozumieniu. Zdecydowanie opowiadają się przeciw badaniom lingwistycznym, krytykując cztery postulaty lingwistyki, jak je określają, żeby dojść do wniosku, że lingwistyka niewłaściwie rozpoznaje naturę

języka. Wedle badaczy (1) lingwistyka przyjmuje nieadekwatną filozofię języka, uznając, że jego podstawową funkcją jest informowanie i komunikacja, (2) lingwistyka przyjmuje błędny typ immanencji, rozpatrując język niezależnie od czynników zewnętrznych wobec niego (abstrakcyjna maszyna języka), (3) lingwistyka opowiada się za nieprzystającą epistemologią, formułując prawa języka analogicznie do praw nauk ścisłych, uznając język za homogeniczny, posiadający stałe i uniwersalne reguły, (4) lingwistyka zakłada badania nad językiem metodami opartymi na trzech wcześniejszych błędnych założeniach, czyniąc przedmiotem swoich badań języki standardowe (majorowe), nie odwołując się do tego, co faktycznie zachodzi w konwersacjach (Deleuze i Guattari, 1987).

Konkluzje Deleuze'a i Guattariego znajdują dziś odzwierciedlenie w rozważaniach lingwistów, którzy coraz częściej przyglądają się językowi w jego naturalnym środowisku. Najpierw obserwując i opisując zjawiska językowe, badacze zbierają dane. Zachowania znane jako językowe są jednak trudne do uchwycenia, a informacje o cechach konwersacji bywają niewiarygodne. Powodem takiego stanu rzeczy są stosunkowo nieliczne dociekania lingwistyczne polegające na systematycznej obserwacji nagrań swobodnej konwersacji. Nawet jeśli językoznawca zbiera tego rodzaju dane, ich analiza okazuje się trudna. Poza tym lingwiści opierają swoje założenia na formalnej edukacji bądź społecznych stereotypach, które mogą dotyczyć tego, co powinno lub nie powinno zachodzić w języku. Jeśli chcemy badać nieformalne lub konwersacyjne elementy języka, niemożliwe jest poleganie na słownikach i podręcznikach do gramatyki. Niezbędny jest bezpośredni dostęp do języka w jego naturalnym środowisku – konwersacji. W tym kontekście pomocne okazują się nagrania dźwiękowe i wideo przedstawiające interakcje językowe w życiu codziennym. Dzięki zarejestrowanym konwersacjom możemy wielokrotnie przyglądać się oraz analizować poszczególne partie konwersacji. N. J. Enfield w książce pt. "How We Talk. The Inner Workings of Conversation" szczegółowo analizuje na przykład słowo "Huh", które nie występuje w bardziej formalnych rejestrach języka, rzadko również obserwujemy je w piśmie, ale nadzwyczaj często występuje w codziennych konwersacjach (Enfield, 2017). Za adekwatną metodę badania rozmów między przedstawicielami szkoły polskiej a rodzicami migrantami uznajemy mikroanalizę komunikacji z uwagi na możliwość uchwycenia każdego elementu konwersacji za pośrednictwem materiału wideo. Metoda sprawdza się również, gdy posługujemy się różnymi językami lub gdy rozmówcy mówią nie najlepiej w języku, w którym prowadzona jest rozmowa. W przypadku osób doświadczających migracji i przedstawicieli instytucji sam wybór języka na początku konwersacji bywa już znaczący.

Metoda mikroanalizy komunikacji

Analiza konwersacji na poziomie mikro zaczęła rozwijać się w latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku (Bavelas et al., 1987; Kendon, 1997; HZ Li, 1999). Naukowcy (np. psychologowie, psychiatrzy) zauważyli, że pewne elementy komunikacji, takie jak gesty, mimika czy używane słowa, mogą wpływać na efektywność rozmów, także tych o charakterze profesjonalnym, jak np. sesje psychoterapeutyczne (Bavelas et al., 2000). Obecnie metoda ta jest coraz częściej uznawana przez różne dyscypliny naukowe za pomocne narzędzie w zakresie zarówno poznawczym, jak i praktycznym. Mikroanaliza konwersacji jest popularna w naukach o zdrowiu, w których bada się za jej pomocą relacje lekarz–pacjent lub określone grupy pacjentów (np. osoby z autyzmem) (Bavelas i in., 2017; Gerwing, 2008). W kontekście relacji lekarz–pacjent za pośrednictwem tej metody analizuje się, na przykład, w jakich sytuacjach dochodzi do nieporozumień w rozmowie z pacjentem migrantem lub jak odczytywane są gesty używane przez obie strony (czy są one odbierane w ten sam sposób

przez obie strony, czy wynikają z różnic kulturowych, czy gest ma inne znaczenie, czy gest pomaga, czy raczej przeszkadza w rozmowie) (Gerwing i Dalby, 2014). Ciekawym wykorzystaniem tej metody jest również badanie Svane i współpracowników (2021), którzy poddawali analizie, jak podczas bezpośrednich rozmów rodzic i dziecko wpływają wzajemnie na swoją pamięć autobiograficzną, w tym na jej zmiany czy pogłębianie zapamiętywania powtarzanych i spójnych informacji.

Na czym polega metoda i proces analizy?

Metoda mikroanalizy polega na szczegółowej obserwacji przebiegu rozmowy między co najmniej dwiema osobami. Rozmowa jest nagrywana w formacie wideo, a następnie eksportowana do programu ELAN, który jest nieodpłatnie dostępny online (Bavelas et al., 2017). Ten rodzaj pracy badawczej wymaga wysokiej precyzji, skupienia i dużo czasu. W ramach analizy nagrania wideo badacze mogą utworzyć "warstwę" poświęconą tematowi, który szczególnie ich interesuje, na przykład łącząc konkretne wypowiedziane słowa z gestem użytym przez rozmówcę. To samo dotyczy mowy ciała i mimiki twarzy. Dzięki programowi ELAN można w milisekundach zobaczyć, jak zmienia się zachowanie nagranej osoby. Naukowcy mogą też wybrać tylko te fragmenty, które są dla nich najbardziej interesujące i skupić się na nich, odtwarzając je w powtórzeniach, lub łatwo wyszukać interesujący fragment za pomocą słów kluczowych użytych w warstwach programu ELAN.

Biorąc pod uwagę, że w nagraniu widoczny jest wizerunek poszczególnych osób, a poruszane tematy mogą niekiedy dotyczyć danych osobowych lub treści wrażliwych, istotne jest uzyskanie zgody od komisji etycznej na uczelni, a także od instytucji, objętych badaniem (np. liceum). Dużym wyzwaniem jest również uzyskanie zgody od uczestników konwersacji, których rozmowy zostaną poddane analizie. W tego typu projektach zespoły nie uczestniczą bezpośrednio w rozmowie, nie są nawet jej obserwatorami. Zadaniem zespołu naukowców jest jedynie nadzór techniczny przed i po nagraniu wideo (tj. odpowiednie ustawienie kamery, krzeseł czy światła), ponieważ ważne jest, aby rozmowa miała charakter prawdziwej konwersacji. Ponadto tematy poruszane podczas rozmowy nie mogą być narzucane ani konstruowane przez badaczy. W tym przypadku uczestnicy omawiają życie szkolne, przedmioty szkolne lub inne czynności związane ze szkołą. Dzięki temu naukowcy mogą zidentyfikować, w których momentach rozmowy rodzic migrant czuje się komfortowo, rozmawiając z nauczycielem lub innym przedstawicielem szkoły, oraz te, które wywołują trudności lub nieporozumienia dla jednej strony lub obydwu.

Jak zaznaczono we wstępie, technika ta może okazać się niezwykle istotna dla osób, które niedawno przybyły do Polski i dla których język polski lub angielski nie jest językiem ojczystym. Zdarza się, że użyty kontekst słowny może różnić się od znanego migrantom odniesienia z kraju ojczystego, co może prowadzić do niezrozumienia, a nawet wywołać konflikt (Nissen i Meuter, 2023). Podobnie użycie niektórych słów, w tym przysłówków epistemicznych, może nie mieć odpowiedników w języku kraju pochodzenia migranta (Nissen i Meuter, 2023).

Współczesne kryzysy i migracje rodzinne

Nieobecność badaczy podczas badań może służyć zbudowaniu atmosfery, dzięki której zachowanie i język rozmówców będą bardziej naturalne. W przypadku analizy języka osób z doświadczeniem wojennym i uchodźczym troska o bezpieczeństwo i dobrostan badanych jest szczególnie istotna, jeśli sytuacja dotyczy całych rodzin. Wojna lub inne katastrofalne wydarzenia często prowadzą do przymusowej migracji, a w pewnym sensie wszystkie migracje można nazwać migracjami rodzinnymi, ponieważ nawet indywidualne decyzje o migracji podejmowane są najczęściej w kontekście potrzeb i obowiązków rodzinnych,

rozdzielając, łącząc i rekonfigurując je na wiele sposobów. W erze polikryzysów, np. społeczno-ekonomicznych, politycznych, klimatycznych, prowadzących do migracji na dużą skalę (Henig i Knight, 2023), samą migrację można uznać za kryzys, ponieważ migrujące jednostki i rodziny zmagają się z wewnętrznymi ograniczeniami i warunkami wjazdu i pobytu, a jednocześnie radzą sobie z wpływem sytuacji na ich dobrobyt i odporność całej rodziny. Kryzysy mogą być również momentami potencjalnej zmiany, ponieważ nawykowe wzorce rozpadają się, a praktyki społeczne i instytucje są reformowane (Voss i Lorenz, 2016). Rządy uciekają się do instrumentów radzenia sobie z potencjalnie destabilizującymi sytuacjami. Rodziny są zmuszone do podejmowania szybkich decyzji w nowej rzeczywistości, pod nowymi, pojawiającymi się ograniczeniami, nie znając długoterminowych konsekwencji swoich wyborów (Kolbaši-Muyan i Rittersberger-Tilić, 2023).

W obliczu rosnącej liczby Ukraińców z doświadczeniem migracyjnym w Polsce sytuacja stawia przed nami konieczność wypracowania nowych rozwiązań dla tych grup migrantów. Szkoła jednej z instytucji, która wymaga szczególnej uwagi, ponieważ wpływa na całą rodzinę migrantów i przyszłość młodzieży. Zapotrzebowanie na nauczanie polskiej kultury i języka wciąż rośnie. Taka sytuacja stwarza przestrzeń do wypracowywania strategii i rozwiązań, które dają nam nowe możliwości i stawiają wyzwania w nauczaniu kultury i języka polskiego. Ze względu na rosnącą liczbę imigrantów Polska staje się krajem wielokulturowym i wielojęzycznym. Język polski odgrywa coraz ważniejszą rolę wśród migrantów w Unii Europejskiej, stając się językiem pomostowym między Wschodem a Zachodem (Levchuk, 2020).

Złożona sytuacja ucznia migranta wymaga holistycznego podejścia i spersonalizowanych działań edukacyjnych i zapobiegawczych ze strony nauczycieli i opiekunów. Podczas pracy z takimi uczniami należy wziąć pod uwagę ich sytuację rodzinną oraz jej zmienność. Personalizacja i interdyscyplinarność nie wykluczają jednak systemowych rozwiązań wspierających uczniów i ich rodziny. Uczeń z doświadczeniem migracyjnym, który zmienia miejsce zamieszkania, przekracza granice swojej kultury i w końcu dostrzega wartość bycia pomiędzy dwiema rzeczywistościami kulturowymi próbującymi ukonstytuować jego tożsamość, może zostać wytracony ze swoich nawyków poznawczych i oswoić nową rzeczywistość. Inność wciąż budzi lęki i napięcia, co łatwo możemy dostrzec w codziennych aktach dyskryminacji w mediach i Internecie. Trudne, konfliktowe sytuacje mogą jednak prowadzić do powstawania społeczności hybrydowych. Zagrożeniem dla grup uchodźców pozostaje jednak tworzenie społeczności konkulturowych, które przystosowują się do życia w Polsce poprzez uczestnictwo w kulturze wysokiej, poznawanie kanonu kultury polskiej, ale nie integrują się z Polakami. Poznawanie polskiej kultury nie służy współuczestnictwu migrantów w kulturze polskiej, ponieważ nie mają oni kompetencji do jej doświadczania, poznawczego i pragmatycznego odbioru, aby zrozumieć kontekst i upodobnić się do Polaków. Uczestnictwo w kulturze popularnej migranci ograniczają do własnego kręgu narodowego, co prowadzi do powstania kultury równoległej do dominującej – konkultury. Migranci kultywują własną wspólnotowość bez związku z kulturą dominującą (Jawor i Markowska-Manista, 2020). Wówczas integracja ze społecznością szkolną i zaadaptowanie się ucznia w nowych warunkach bywają utrudnione. Metoda mikroanalizy komunikacji umożliwia nam analizę, czy rodzice migranci należą do rodzin integrujących się czy też nie.

O tworzeniu społeczności uczących się

Tego rodzaju informacja jest bardzo istotna z perspektywy tworzenia strategii integracyjnych migrantów w społecznościach lokalnych i w poszczególnych placówkach edukacyjnych. Bez aktywnego udziału rodziców proces adaptacji ucznia w szkole jest

niemożliwy. Tworzenie społeczności uczących się wymaga zaangażowania i obecności rodziców migrantów. Są oni ważnym ogniwem w procesie uczenia się i poznawania świata przez każdego młodego człowieka. Proces uczenia się odbywa się nie tylko między uczniem a nauczycielem, ale rodzice migrantów są również częścią tego procesu. Eksplorując ideę ponownego kształtowania (Van der Tuin i Verhoeff, 2021), uczące się wspólnoty, obejmujące migrantów i nie-migrantów, powinny dążyć do radzenia sobie z mentalnymi, społecznymi i środowiskowymi wyzwaniami teraźniejszości poprzez interwencje zaprojektowane lokalnie.

Należy zauważyć, że niezależnie od wydarzeń, które składają się na niestabilność świata zewnętrznego, najszerza grupa zidentyfikowanych czynników ryzyka złego stanu zdrowia psychicznego wśród młodzieży jest związana ze stresem szkolnym, wynikami i zaległościami w nauce oraz trudnościami w ich przezwyciężaniu. Ciekawe, że wybuch wojny w Ukrainie nie spotęgował problemów psychicznych młodzieży. W pierwszym roku jej trwania akcja poboru w polskich szkołach nie wiązała się ze skutkami ubocznymi, które nadmiernie obciążałyby jej gospodarzy Polaków. Jak pokazują badania, najważniejszym źródłem ochrony zdrowia psychicznego uczniów w zmieniającej się rzeczywistości (epidemie, zmiany w trybie nauczania, wojna w Ukrainie itp.) jest wielkość, jakość i dostępność sieci wsparcia. Najbliższe i najbardziej podstawowe elementy sieci wsparcia społecznego są związane z rodzicami i rodziną, rówieśnikami oraz nauczycielami i wychowawcami (Grzelak i Żyro, 2023).

Wzmacnianie dobrostanu psychicznego młodych ludzi może być znacznie skuteczniejsze, jeśli uwzględni się potrzeby rodziców i nauczycieli oraz utrzyma dobre relacje w całym środowisku młodego człowieka. Środowisko szkolne jest wzajemnie powiązaniem systemem. Polepszenie jednego elementu wpływa pozytywnie na pozostałe. W obecnych realiach niestabilnego świata szczególnie cenne są praktyczne działania, które celowo udzielają wsparcia wszystkim grupom w środowisku szkolnym (uczniom, rodzicom, nauczycielom) i poprawiają ich relacje. Budowanie u dzieci i młodzieży odporności psychicznej jako jednej z najważniejszych kompetencji wspomagających funkcjonowanie w złożonym i niestabilnym świecie jest obecnie podstawowym wyzwaniem w pracy wychowawczej i profilaktycznej. Praca nad stabilną psychiką, hartowanie ciała i umysłu wymaga zrozumienia i akceptacji tej potrzeby ze strony rodziców oraz wsparcia ze strony wychowawców, specjalistów szkolnych i profilaktyków.

O projektowaniu działań edukacyjnych obejmujących uczniów, nauczycieli, rodziców

Obecnie w Polsce zajęcia edukacyjne, w tym lekcje języków obcych, mają na celu zwiększenie kompetencji międzykulturowych przede wszystkim ze względu na liczbę migrantów, którzy integrują aspekty kulturowe i językowe w swojej codzienności, aby lepiej zrozumieć miejsce, w którym żyją, społeczność, której są częścią, aby nie doświadczać oderwania społecznego, zwłaszcza gdy należą do społeczności hybrydowej. Skupienie się na pytaniach nurtujących nas w życiu codziennym, zanurzenie się w perspektywie globalnej, wspólne zastanowienie się, czy działania edukacyjne odpowiadają na uniwersalne wyzwania i jak odnoszą się do kwestii budowania odporności i dobrostanu, wydaje się niezwykle ważne w grupach szkolnych, w których obecnie bardzo często 15 uczniów pochodzi z Polski, a 15 to migranci. Młodzi ludzie z doświadczeniem migracji w Trójmieście napotykają wszystkie problemy dotyczące dzisiejszej młodzieży, co czyni ich wrażliwą grupą. Poprzez dobrze zaprojektowane działania edukacyjne obejmujące uczniów, nauczycieli i rodziców można dążyć do myślenia ekologicznego, jak twierdzi Guattari (2008), budując

odporność i dobrostan w odniesieniu do myślenia więcej-niż-ludzkiego i dziedzictwa lokalnego. Celem organizacji edukacyjnych pracujących z uczniami i rodzicami doświadczającymi migracji powinno być zaprojektowanie odpowiednich działań edukacyjnych umożliwiających tworzenie hybrydowych społeczności edukacyjnych, które będą również sieciami wsparcia z uwzględnieniem rodziców w erze niepewności wynikającej z kryzysów współczesnego świata.

W celu stworzenia efektywnie uczących się społeczności musimy zmapować bariery i ułatwienia w komunikacji między rodzicami migrantów a nauczycielami. Mikroanaliza komunikacji może być przydatna w identyfikowaniu luk w procesie rozmowy i projektowaniu takich rozwiązań komunikacyjnych i edukacyjnych, które ułatwią proces uczenia się oraz proces integracji i adaptacji do polskich warunków.

Wnioski

Dostęp do edukacji jest jednym z wymiarów strukturalnej integracji migrantów. W większości krajów dzieci migrantów mają prawo do edukacji, jednak dostęp do niej pozostaje utrudniony. Migranci mogą mieć bariery kulturowe, ekonomiczne lub praktyczne, które utrudniają im skuteczne korzystanie z prawa do nauki. Brak wiedzy lub niewystarczająca znajomość języka kraju imigracji należą do najczęstszych przeszkód w uczestniczeniu w nauce. Dotyczy to nie tylko samych uczniów migrantów, ale także ich rodziców, którzy są ważnym elementem skutecznej edukacji dzieci migrantów. Dlatego konieczne jest przyjrzenie się komunikacji między rodzicami migrantów a nauczycielami, zidentyfikowanie trudności i opracowanie metod radzenia sobie z nimi. W artykule zaproponowano metodę mikroanalizy komunikacji w celu zbadania wyzwań komunikacyjnych w rozmowach między rodzicami migrantami a nauczycielami w Polsce. Metoda analizy komunikacji nie była wcześniej stosowana w takim kontekście, dlatego proponowane badania są pionierskie. Szczegółowa metodologia badań oraz ich wyniki zostaną przedstawione w innym artykule.

Wykaz źródeł

- Antony-Newman, M., 2018. Parental involvement of immigrant parents: A meta-synthesis. *Educ. Rev.*, 71, pp. 362–381. doi: 10.1080/00131911.2017.1423278
- Bavelas, J. B., McGee D., Phillips, B. and Routledge, R., 2000. Microanalysis of Communication in Psychotherapy. *Human Systems: The Journal of Systemic Consultation and Management*, 11, pp. 47–66.
- Bavelas, J. B., Black, A., Lemery, C. R., Mullett, J., Eisenberg, N. and Strayer, J., 1987. Empathy and its development. In: *Motor mimicry as primitive empathy*, pp. 317–338.
- Bavelas, J., Gerwing, J., Healing, S. and Tomori, C., 2017. Microanalysis of Face-to-Face Dialogue (MFD). In: *The sourcebook of listening research: Methodology and measures*, pp. 445–452.
- Clift, R., 2016. *Conversation Analysis*. New York: Cambridge University Press.
- Cummins, J., 2001. Empowering minority students: A framework for intervention. *Harvard Educational Review*, 71 (4), pp. 649–675.
- Deleuze, G. and Guattari, F. L., 1987. *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia* (B. Massumi, transl.). Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- Gerwing, J., 2008. *Quantifying infant social responsiveness: Microanalysis of home videos of a set of triplets for early indications of autism* (Doctoral thesis). Victoria:

University of Victoria. Available at: <https://dspace.library.uvic.ca/server/api/core/bitstreams/2649a8f3-d1ea-4609-bec0-f70e2dc706d0/content> (accessed: 19.02.2024)

Gerwing, J. and Dalby, A. M. L., 2014. Gestures convey content: An exploration of the semantic functions of physicians' gestures. *Patient education and counseling*, 96 (3), pp. 308–314.

Guattari, F., 2008. *The Three Ecologies*. London: Continuum.

Enfield, N., 2017. *How We Talk: The Inner Workings of Conversation*. New York: Basic Books.

Henig, D. and Knight, D. M., 2023. Polycrisis: Prompts for an Emerging Worldview. *Anthropology Today*, 39/2, pp. 3–6.

Grzelak, Sz. i Żyro, D., 2023. *Jak wspierać młodzież w niestabilnym świecie*. Dostępno na: https://ipzin.org/wp-content/uploads/2023/05/Raport-2023-Jak-wspierac-mlodziez-ONLINE_1.pdf (data dostępu: 19.02.2024).

Jawor, A. i Markowska-Manista, U., 2020. *Konkultura. Wymiary uczestnictwa w kulturze młodych imigrantów z Ukrainy w Polsce*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Kolbaşı-Muyan, G. and Rittersberger-Tılıç, H., 2023. Birth of a Virtual Community: Supporting Turkish Couples' Migration during COVID-19'. *Family Relations*, 72/2, pp. 478–494.

Levchuk, P., 2020. *Trójjęzyczność ukraińsko-rosyjsko-polska w Ukraińców niepolskiego pochodzenia*. Kraków: Księgarnia Akademicka.

Nissen, V. and Meuter, R. F., 2023. The impact of bilinguality and language context on the understanding of epistemic adverbs in health communication: the case of English and Russian. *Frontiers in Psychology*, 14. Available at: <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2023.1179341/full> (accessed: 19.02.2024)

Pananaki, M., 2021. *The Parent–Teacher Encounter: A (mis)match between habitus and doxa* (Doctoral thesis). Stockholm: Stockholm University. Available at: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1544222/FULLTEXT01.pdf> (accessed: 19.02.2024)

Portes, A. and Rumbaut, R. G., 2001. *Legacies: the story of the immigrant second generation*. Berkeley: Russell Sage Foundation.

Schegloff, Emanuel A., 2007. *Sequence Organization in Interaction: A Primer in Conversation Analysis, 1*. Cambridge: Cambridge University Press.

Sidnell, J., 2010. *Conversation Analysis: An Introduction*. London: Wiley-Blackwell.

Sidnell, J. and Stivers, T. 2012. *The Handbook of Conversation Analysis*. Oxford: Wiley-Blackwell.

Svane, R. P., Kingo, O. S. and Krøjgaard, P., 2021. A micro-analytic approach to parent-child reminiscing. *Cognitive Development*, 57, article 101004. <https://doi.org/10.1016/j.cogdev.2020.101004>

Van der Tuin, I. and Verhoeff, N., 2021. *Critical Concepts for the Creative Humanities*. Rowman and Littlefield International, London.

Vincent, C., 2017. 'The children have only got one education and you have to make sure it's a good one': Parenting and parent-school relations in a neoliberal age. *Gender Educ.*, 29, pp. 541–557. doi: 10.1080/09540253.2016.1274387

Voss, M. and Lorenz, D. S., 2016. Sociological foundations of crisis communication. In: A., Schwarz, M. W., Seegar and C., Auer (eds). *The handbook of international crisis communication research*. Chichester: Wiley Blackwell, pp. 45–54.

References

Antony-Newman, M., 2018. Parental involvement of immigrant parents: A meta-synthesis. *Educ. Rev.*, 71, pp. 362–381. doi: 10.1080/00131911.2017.1423278. (In English)

Bavelas, J. B., McGee D., Phillips, B. and Routledge, R., 2000. Microanalysis of Communication in Psychotherapy. *Human Systems: The Journal of Systemic Consultation and Management*, 11, pp. 47–66. (In English)

Bavelas, J. B., Black, A., Lemery, C. R., Mullett, J., Eisenberg, N. and Strayer, J., 1987. Empathy and its development. In: *Motor mimicry as primitive empathy*, pp. 317–338. (In English)

Bavelas, J., Gerwing, J., Healing, S. and Tomori, C., 2017. Microanalysis of Face-to-Face Dialogue (MFD). In: *The sourcebook of listening research: Methodology and measures*, pp. 445–452. (In English)

Clift, R., 2016. *Conversation Analysis*. New York: Cambridge University Press. (In English)

Cummins, J., 2001. Empowering minority students: A framework for intervention. *Harvard Educational Review*, 71 (4), pp. 649–675. (In English)

Deleuze, G. and Guattari, F. L., 1987. *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia* (B. Massumi, transl.). Minneapolis, MN: University of Minnesota Press. (In English)

Gerwing, J., 2008. *Quantifying infant social responsiveness: Microanalysis of home videos of a set of triplets for early indications of autism* (Doctoral thesis). Victoria: University of Victoria. Available at: <https://dspace.library.uvic.ca/server/api/core/bitstreams/2649a8f3-d1ea-4609-bec0-f70e2dc706d0/content> (accessed: 19.02.2024) (In English)

Gerwing, J. and Dalby, A. M. L., 2014. Gestures convey content: An exploration of the semantic functions of physicians' gestures. *Patient education and counseling*, 96 (3), pp. 308–314. (In English)

Guattari, F., 2008. *The Three Ecologies*. London: Continuum. (In English)

Enfield, N., 2017. *How We Talk: The Inner Workings of Conversation*. New York: Basic Books. (In English)

Henig, D. and Knight, D. M., 2023. Polycrisis: Prompts for an Emerging Worldview. *Anthropology Today*, 39/2, pp. 3–6. (In English)

Grzelak, Sz. and Żyro, D., 2023. *How to support youth in an unstable world*. Dostępno na: [https://ipzin.org/wp-content/uploads/2023/05/Raport-2023-Jak-wspierac-młodzież-ONLINE_1.pdf](https://ipzin.org/wp-content/uploads/2023/05/Raport-2023-Jak-wspierac-mlodziez-ONLINE_1.pdf) (data dostępu: 19.02.2024). (In Polish)

Jawor, A. and Markowska-Manista, U., 2020. *Konkultura. Dimensions of cultural participation of young Ukrainian immigrants in Poland*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar. (In Polish)

Kolbaşı-Muyan, G. and Rittersberger-Tılıç, H., 2023. Birth of a Virtual Community: Supporting Turkish Couples' Migration during COVID-19'. *Family Relations*, 72/2, pp. 478–494. (In English)

Levchuk, P., 2020. *Trójjęzyczność ukraińsko-rosyjsko-polska w Ukraińców niepolskiego pochodzenia*. Kraków: Księgarnia Akademicka. (In Polish)

Nissen, V. and Meuter, R. F., 2023. The impact of bilinguality and language context on the understanding of epistemic adverbs in health communication: the case of English and Russian. *Frontiers in Psychology*, 14. Available at: <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2023.1179341/full> (accessed: 19.02.2024). (In English)

Pananaki, M., 2021. *The Parent–Teacher Encounter: A (mis)match between habitus and doxa* (Doctoral thesis). Stockholm: Stockholm University. Available at: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1544222/FULLTEXT01.pdf> (accessed: 19.02.2024). (In English)

Portes, A. and Rumbaut, R. G., 2001. *Legacies: the story of the immigrant second generation*. Berkeley: Russell Sage Foundation. (In English)

Schegloff, Emanuel A., 2007. *Sequence Organization in Interaction: A Primer in Conversation Analysis, 1*. Cambridge: Cambridge University Press. (In English)

Sidnell, J., 2010. *Conversation Analysis: An Introduction*. London: Wiley-Blackwell. (In English)

Sidnell, J. and Stivers, T. 2012. *The Handbook of Conversation Analysis*. Oxford: Wiley-Blackwell. (In English)

Svane, R. P., Kingo, O. S. and Krøjgaard, P., 2021. A micro-analytic approach to parent-child reminiscing. *Cognitive Development*, 57, article 101004. <https://doi.org/10.1016/j.cogdev.2020.101004>. (In English)

Van der Tuin, I. and Verhoeff, N., 2021. *Critical Concepts for the Creative Humanities*. Rowman and Littlefield International, London. (In English)

Vincent, C., 2017. 'The children have only got one education and you have to make sure it's a good one': Parenting and parent–school relations in a neoliberal age. *Gender Educ.*, 29, pp. 541–557. doi: 10.1080/09540253.2016.1274387 (In English)

Voss, M. and Lorenz, D. S., 2016. Sociological foundations of crisis communication. In: A., Schwarz, M. W., Seegar and C., Auer (eds). *The handbook of international crisis communication research*. Chichester: Wiley Blackwell, pp. 45–54. (In English)

**THE MICROANALYSIS OF COMMUNICATION
IN EXPLORING CONVERSATIONS
BETWEEN MIGRANT PARENTS AND TEACHERS**

Irena CHAWRILSKA

University of Gdańsk
55, Wita Stwosza Str., Gdańsk, 80-308 (Poland)
Institute of Polish Philology
ORCID: 0000-0001-7699-6551
e-mail: irena.chawrilska@ug.edu.pl

Elżbieta CZAPKA

University of Gdańsk
4, Jana Bażyńskiego Str., Gdańsk, 80-309 (Poland)
Institute of Sociology
ORCID: 0000-0001-8548-0346
e-mail: elzbieta.czapka@ug.edu.pl

Weronika KAMIŃSKA-SKRZYŃSKA

Medical University of Gdańsk
3a, Marii Skłodowskiej-Curie Str., Gdańsk, 80-210 (Poland)
Department of Sociology of Medicine and Medical Communication
ORCID: 0000-0002-5148-2324
e-mail: weronika.kaminska-skrzynska@gumed.edu.pl

Abstract

Background: According to data provided by the Ministry of Education and Science, 187.9 thousand children and youth from Ukraine have enrolled in Polish schools and kindergartens who came to Poland since the war broke out (Krawczak, 2023). Based on data from the SIO database as of February 14, 2023, 1,792 Ukrainian teachers are working in Polish schools and educational institutions (Krawczak, 2023). Among them, 1,120 teachers have been employed in schools and educational institutions since February 24, 2022. The Polish state had to quickly integrate Ukrainian children in the education system. The Ministry of Education and Science has undertaken several initiatives aimed at facilitating the integration of children and youth from Ukraine to Polish schools (Minister Edukacji i Nauki, 2022).

The teaching staff at schools were unprepared to work with pupils with minority ethnic backgrounds. Communication between teachers, migrant children and their parents has become one of the most significant challenges.

Purpose: The main aim of the paper is to propose the application of microanalysis of communication for analyzing conversations between migrant parents and teachers in Poland. To the best of our knowledge, no previous research has investigated the communication process between teachers and migrant parents using microanalysis of communication in Poland.

Results: Access to education is one of the dimensions of structural integration of migrants. In most countries migrant children are entitled to education, however,

access remains difficult. Migrants may face cultural, economic or practical barriers to effectively exercising their right to education. Lack of knowledge or insufficient knowledge of the language of the country of immigration is one of the most common barriers in access to education. This applies not only to migrant pupils themselves, but also to their parents, who play an important role in successful education of migrant children. Therefore, it is necessary to examine communication between migrant parents and teachers, identify challenges, and develop address with these challenges.

The article proposes a method of micro-analysis of communication in order to study communication challenges in conversations between migrant parents and schoolteachers in Poland. This method of communication has not been used in such a context before, hence the proposed research is pioneering.

Keywords: Microanalysis of communication, migrant parent, students with migratory experience, language education, intercultural communication